

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ТА НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ

<https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series22.2020.28.01>

УДК 327.7

Семигіна Т. В.

**ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА ЩОДО ВИЗНАННЯ
ПРОФЕСІЙНИХ КВАЛІФІКАЦІЙ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ**

Питання професійних кваліфікацій та їхнього визнання набуло особливого значення у контексті європейської інтеграції, яка передбачає свободу переміщення робочої сили в Європейському Союзі. Ця наукова розвідка покликає оглянути загальноєвропейські підходи до визнання професійних кваліфікацій, проаналізувати правове регулювання такого визнання в Німеччині та обговорити виклики правового регулювання цього питання в Україні. Встановлено, що питання визнання професійних кваліфікацій знайшло відображення в численних конвенціях, директивах та інших актах ЄС – Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (1997 р.), Директиві щодо визнання професійних кваліфікацій (2005 р.), Директиві щодо змін Директиви 2005/36/ЄС щодо визнання професійних кваліфікацій (2013 р.), Рекомендації Ради ЄС про визнання неформального та інформального навчання (2012 р.), Рекомендації Ради про Європейську рамку кваліфікацій для навчання упродовж усього життя та скасування рекомендації Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2008 р. про створення європейської рамки кваліфікацій для навчання упродовж усього життя (2017 р.).

Європейський, зокрема німецький, досвід підтверджує, що політика стосовно визнання професійних кваліфікацій потребує застосування різних інструментів політики: законодавче регулювання питань професійних кваліфікацій, формування розгалуженої інституційної бази, яка може забезпечити участь професійних асоціацій у процесах стандартизації та оцінювання кваліфікацій, ретельне вивчення потреб ринку праці у перспективних кваліфікаціях тощо.

В Україні ухвалено Закон «Про освіту», на виконання якого створено Національне агентство кваліфікацій – орган, уповноважений здійснювати політику в сфері кваліфікацій. Перші кроки його діяльності виявили, що в країні відсутня узгоджена правова база щодо професійних кваліфікацій і регульованих професій, професійних стандартів, Національної рамки кваліфікацій, діяльності кваліфікаційних центрів та професійних асоціацій. Необхідно сформулювати такі інституційні механізми, які б забезпечили осучаснення та гармонізацію політики щодо кваліфікацій, зокрема, щодо визнання професійних кваліфікацій, здобутих в інших країнах або шляхом неформального навчання.

Ключові слова: професійна кваліфікація, визнання кваліфікацій, рамка кваліфікацій, професійні стандарти, професійні асоціації, Національне агентство кваліфікацій.

Розвиток високотехнологічного виробництва та сервісної економіки потребує постійного оновлення трудового потенціалу. До сучасних тенденцій ринку праці відносять, зокрема, індивідуалізацію трудових відносин й інтеграцію трудових ринків [30]. Це ставить нові вимоги до освітніх і професійних кваліфікацій. При цьому важливо навчати не лише тих, хто починає працювати, а й тих, хто вже у професії, зважати на синергію формальних і неформальних траєкторій безперервного навчання [11; 29]. Особливої актуальності набуло питання професійних кваліфікацій та їхнього визнання у контексті європейської інтеграції, яка передбачає свободу переміщення робочої сили в Європейському Союзі (ЄС) і також розглядається вченими як умова функціонування свободи надання послуг [12; 13].

Для України, яка підписала Угоду про Асоціацію з ЄС [14], де містяться норми про мобільність робочої сили, та як для країни, в якій посилюється трудова міграція і

відчувається брак кваліфікованої робочої сили [3], важливо мати таке регулювання ринку праці, що полегшує інтеграцію кваліфікованих працівників до українського ринку праці. Одним із таких інструментів вважають взаємне визнання професійних кваліфікацій [4].

Мета і завдання. Ця наукова розвідка покликана оглянути загальноєвропейські підходи до визнання професійних кваліфікацій, проаналізувати правове регулювання такого визнання в Німеччині та обговорити виклики правового регулювання цього питання в Україні. Робота ґрунтується на нормативному аналізі чинних актів Європейського Союзу, Німеччини та України, рефлексії досвіду участі в робочих групах Національного агентства кваліфікацій.

Загальноєвропейські підходи. Часткове регулювання питання визнання професійних кваліфікацій знайшло відображення в численних конвенціях, директивах та інших актах Європейського Союзу. Першим системним документом з цього питання можна вважати *Конвенцію про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні* [15], ухвалену в 1997 р. у Лісабоні й ратифіковану Україною в 1999 р. [9].

У документі витлумачено основні поняття, зокрема встановлено, що визнання кваліфікації – це формальне підтвердження компетентним органом якості іноземної освітньої кваліфікації для цілей доступу до навчання і/або здійснення фахової діяльності. Таке визнання кваліфікацій відбувається на прохання власників кваліфікацій у тому органі, якому офіційно доручено ухвалювати обов'язкові рішення про визнання іноземних кваліфікацій. Оцінка на території певної держави кваліфікації з вищої освіти, присудженої на території іншої країни, може здійснюватися у таких формах, як: 1) загальна рекомендація для цілей працевлаштування; 2) рекомендація закладу освіти з метою допуску до його програм; 3) рекомендація будь-якому іншому компетентному органу з визнання. Кожна держава має забезпечувати прозорість, узгодженість та надійність процедур і критеріїв, які застосовуються під час оцінки та визнання кваліфікацій. Стаття III.5 Конвенції передбачає: «Рішення про визнання кваліфікації ухвалюються впродовж розумного строку, який завчасно визначається компетентним органом з визнання кваліфікацій і розраховується від часу отримання всієї необхідної інформації по конкретному запиту. У випадку негативного рішення зазначаються причини відмови у визнанні кваліфікації і заявникові надається інформація стосовно заходів, яких йому треба вжити для визнання його кваліфікації у подальшому. У разі негативного рішення або неприйняття рішення заявник повинен мати можливість оскарження впродовж розумного строку».

Конвенція встановлює окремі процедури щодо визнання кваліфікацій, присуджених біженцям, переміщеним особам та особам, що знаходяться у ситуації біженців.

Визнаючи необхідність у відповідній, точній і найновішій інформації, кожна держава, котра ратифікувала Конвенцію, створює чи забезпечує функціонування національного центру інформації, а також повідомляє одному з депозитаріїв про його створення чи будь-які зміни, що його стосуються.

У 2005 р. Європейський парламент та Рада Європи ухвалили *Директиву 2005/36/ЄС щодо визнання професійних кваліфікацій* [16]. Ця Директива, з одного боку, кодифікувала право ЄС у галузі, а з іншого – містила нові положення, спрямовані на усунення прогалін у правовому регулюванні визнання кваліфікацій. З 20 жовтня 2007 р. вона повністю замінила положення усіх попередніх директив у цій сфері.

У Директиві визначено, що процедура взаємного визнання кваліфікацій та дипломів в ЄС має на меті усунення будь-яких національних перешкод для реалізації суб'єктами підприємницької діяльності ЄС свободи ділового заснування та свободи надання й отримання послуг.

Документ встановлює правила, відповідно до яких країна, що унормовує доступ до регульованих професій залежно від підтвердженої професійної кваліфікації, повинна визнавати професійні кваліфікації, здобуті в інших країнах – членах ЄС. Процедури визнання таких кваліфікацій обумовлюються, зокрема, у галузі медицини, ветеринарії, фармації, архітектури, де існують регульовані професії.

Директива передбачає певні правила атестації фахівців уповноваженими установами для визнання кваліфікацій у відповідності до професійних стандартів, а також можливості автоматичного визнання за умови, що кваліфікація підтверджена документом про формальну освіту.

Значну роль при взаємному визнанні професійних кваліфікацій мають відігравати професійні асоціації, що мають міжнародний статус і є організаціями професійного саморегулювання.

У 2013 р. було ухвалено *Директиву 2013/55/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європи щодо змін Директиви 2005/36/ЄС щодо визнання професійних кваліфікацій стосовно адміністративної співпраці через Інформаційну систему внутрішнього ринку* [17]. Ці поправки до директиви ЄС від 2005 р. спрямовані на забезпечення автоматичного визнання кваліфікацій через інформаційну систему внутрішнього ринку.

Важливу роль у визнанні професійних кваліфікацій відіграє *Рекомендація Ради ЄС 2012/С 398/01 про визнання неформального та інформального навчання* [26], ухвалена у 2012 р. У цьому документі зазначено, що визнання результатів неформального та інформального навчання має вести до присвоєння людині повної або часткової кваліфікації. Необхідність такого визнання зумовлена потребами ринку праці та необхідністю створити умови для працевлаштування людей, які мають професійний досвід, але з якихось причин не отримали формального підтвердження своєї кваліфікації. Знання, досвід, навички та компетентності, здобуті поза межами формальної освіти (навчального закладу), можуть бути підтверджені в офіційному порядку, і на основі цього людині може бути присвоєно відповідну кваліфікацію.

Рекомендація передбачає, що процес визнання полягає у «підтвердженні уповноваженим органом, що особа здобула результати навчання, виміряні стосовно відповідного стандарту». Визнання охоплює чотири етапи: 1) ідентифікацію досвіду особи шляхом діалогу (співбесіди), 2) документування з метою засвідчення досвіду особи, 3) формальне оцінювання досвіду, 4) сертифікацію результатів оцінювання, яка може вести до присвоєння часткової або повної кваліфікації.

Водночас визначено, що країни можуть встановлювати власні пріоритети щодо визнання професійних кваліфікацій у певних сферах/галузях (цікавим є досвід Норвегії, де визнання кваліфікацій розпочалось у 2019 р. і станом на початок 2020 р. право на визнання професійних кваліфікацій мають представники п'яти європейських країн, причому тільки за 10 професіями, переважно робітничими [22]).

Особливу увагу слід звернути на ухвалену у 2017 р. *Рекомендацію Ради ЄС 2017/С 189/03 про Європейську рамку кваліфікацій для навчання упродовж усього життя та скасування рекомендації Європейського Парламенту та Ради від 23 квітня 2008 р. про створення європейської рамки кваліфікацій для навчання упродовж усього життя* [25]. Ця Рекомендація тлумачить кваліфікацію як формальний результат процесу оцінювання (при цьому кваліфікація отримується, коли компетентний орган визначає, що людина досягла результатів навчання за певними стандартами).

У документі зазначено, що для порівняння кваліфікацій, які встановлюються за результатами навчання, і, відповідно, для полегшення міжнародного визнання кваліфікацій слід орієнтуватись на Європейську рамку кваліфікацій для навчання впродовж життя (ЄРК). Нинішні ЄРК складається з восьми кваліфікаційних рівнів, які описуються через три ключові дескриптори – знання (knowledge), навички (skills), відповідальність та автономія (responsibility and autonomy). Відповідно, держави повинні ухвалити національні рамки кваліфікацій (НРК), які не повинні дублювати ЄРК, але відповідати їй та адаптувати її відповідно до національного бачення. Національні рамки або системи кваліфікацій базуються на ідеї результатів навчання та пов'язані з механізмами перевірки неформального та неформального навчання та, де це доцільно, з системами навчальних кредитів.

На виконання цих загальноєвропейських документів у країнах ЄС здійснено низку практичних кроків, зокрема:

- створено мережу центрів визнання кваліфікацій (ENIC/NARIC) [18];

– відбулось делегування повноважень визнання професійних кваліфікацій за «регульованими професіями» професійним асоціаціям, які проводять кваліфікаційні випробування;

– розроблено та впроваджено процедури отримання «європейської професійної карти» – електронного запису у європейській базі представників «регульованих професій» (2019 р. – 5 професій: медсестра загального догляду; фармацевт; фізіотерапевт; провідник у горах; ріелтор) [19];

– розроблено процедури отримання спеціальних документів для біженців та переселенців [27; 28], тобто визнання кваліфікацій тих, хто немає документів про освіту в силу незалежних від них обставин.

Більшість європейських країн (Великобританія, Німеччина, Данія, Нідерланди та ін.) формують системи оцінювання та визнання кваліфікацій на основі професійних стандартів, які встановлюють єдині вимоги до компетентності працівників і співвідносні з рівнями професійної кваліфікації в межах визначеної галузі діяльності [1].

Національне регулювання. Розглянемо, як імплементовано ці загальноєвропейські норми у Німеччині, одній з найбільших країн ЄС, ринок якої потребує поповнення робочою силою з-за кордону. У 2011 р. у Німеччині ухвалено *Закон про оцінку еквівалентності професійної та робітничої кваліфікації* [21]. Він набув чинності з 2012 р.

Законом визначено, що професійна кваліфікація – це видане офіційним органом у країні навчання свідоцтво про професійну кваліфікацію, що відноситься до чітко обумовленою професії, наприклад, лікаря. Документальним підтвердженням професійної кваліфікації є свідоцтво про навчання. Професійну кваліфікацію також можна підтвердити за допомогою відповідного професійного досвіду, отриманого в Німеччині або за кордоном.

Для іноземних професійних кваліфікацій існує процедура визнання, під час якої перевіряється, чи можуть документальні свідчення продемонструвати еквівалентність іноземної кваліфікації нинішній німецькій кваліфікації (так звана «референтна професія» [20]). Для процедури визнання компетентному органу потрібні свідчення та документи, що містять інформацію про зміст і тривалості освіти, в рамках якого була отримана іноземна професійна кваліфікація. При цьому також важливий професійний досвід за відповідною професією. Законом передбачено, що в тому випадку, коли під час процедури визнання були виявлені істотні відмінності між професійною кваліфікацією заявника і німецькою еталонною професією, особа може пройти перевірку теоретичних знань.

Закон не застосовується в таких областях: 1) визнання професій, які регулюються на рівні федеральної держави («регульовані професії»); 2) визнання кваліфікацій вищої освіти, які не належать до регульованих професій (наприклад, математик, хімік, економіст); 3) академічне визнання навчання, яке проходило за кордоном, та складених там іспитів – у контексті вступу до вищої школи; 4) визнання сертифікатів про закінчення школи.

Заяви стосовно визнання кваліфікацій подаються до Einheitlicher Ansprechpartner (EA), сервісу, який призначений для електронної подачі заяв про визнання та для інших державних послуг. Для цього можуть використовуватися, наприклад, інтернет-портали [23].

Вважається, що ці законодавчі положення роблять значний внесок у забезпечення країни робочою силою завдяки можливості залучати професіоналів з інших країн.

Проведений аналіз європейських нормативних актів дає підстави виокремити низку складових політики визнання професійних класифікацій (рис. 1): законодавчу базу, інституційну базу, професійні стандарти та рамки кваліфікацій.

Рис. 1.

Складові європейської політики щодо визнання професійних кваліфікацій

Джерело: складено авторкою на основі аналізу нормативно-правових документів

Завдання для України. В Україні Законом «Про освіту» (2017 р.) [8] розмежовано поняття «освітня кваліфікація» (визнана закладом освіти чи іншим уповноваженим суб'єктом освітньої діяльності та засвідчена відповідним документом про освіту сукупність встановлених стандартом освіти та здобутих особою результатів навчання) та «професійна кваліфікація» (визнана кваліфікаційним центром, суб'єктом освітньої діяльності, іншим уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність). Такі визначення в цілому відповідають тлумаченню поняття «кваліфікація» у документах ЄС.

На виконання норм Закону «Про освіту» в 2019 р. в Україні створено Національне агентство кваліфікацій (НАК) [2]¹. За Статутом цей публічний колективний орган уповноважений на реалізацію державної політики у сфері кваліфікацій. Передбачено, що НАК бере участь у розробленні нормативно-правових актів у сфері кваліфікацій; забезпечує взаємодію, координацію та підвищення ефективності діяльності заінтересованих сторін у сфері кваліфікацій; супроводжує запровадження Національної рамки кваліфікацій здійснює міжнародне співробітництво у сфері кваліфікацій, зокрема з метою гармонізації Національної рамки кваліфікацій з відповідними міжнародними документами; створює і веде

¹ Одночасно в Україні продовжує діяти Національний інформаційний центр академічної мобільності при Міністерстві освіти та науки, який займається визнанням дипломів про вищу освіту, отриманих за межами України.

Реєстр кваліфікацій; координує розроблення професійних стандартів, реєструє такі стандарти та забезпечує відкритий доступ до стандартів; здійснює акредитацію кваліфікаційних центрів; розробляє критерії та процедури визнання професійних кваліфікацій, здобутих в іноземних державах; формує вимоги до процедур присвоєння кваліфікацій, визнання результатів неформального та інформального навчання; вивчає потреби у професійних кваліфікаціях тощо. Водночас слід зауважити, що НАК не є центральним органом виконавчої влади, а відтак не має повноважень вносити проекти нормативно-правових актів на громадське обговорення, подавати їх до Кабінету Міністрів України, тобто має обмежені можливості щодо формування політики.

Перші ж кроки діяльності НАК виявили лакуни та проблеми у наявній системі професійних кваліфікацій, її законодавчому регулюванні й інституційному оформленні. Так, попри нормативне урегулювання питань розроблення та затвердження професійних стандартів [5; 7] у реальності затверджені професійні стандарти майже відсутні й існує невизначеність у тому, хто все ж таки має відповідати за розроблення стандартів – НАК (як це передбачено його Статутом) чи Міністерство економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства, якому відійшли уповноваження регулювання питань праці, що раніше були у віданні Міністерства соціальної політики. Без наявності таких професійних стандартів важко вести мову як про запуск кваліфікаційних центрів, так і процедури визнання професійних кваліфікацій, здобутих за кордоном або під час неформального навчання. Для пошвидшення процесу затвердження професійних стандартів слід змінити методику їхньої розробки, зокрема, активніше залучати до цього роботодавців і професійні асоціації.

На часі й нормативне визначення того, що є «регульованою професією». Якщо в Європі існує окрема процедур визнання кваліфікацій за такими професіями, то в Україні це питання залишається відкритим. Законом «Про освіту» (2017 р.) [8] визначено, що в Україні є спеціальності, здобуття ступеня освіти з яких необхідне для доступу до професій, для яких запроваджено додаткове регулювання. Проте перелік таких спеціальностей поки що не затверджено. Водночас трудове та інше законодавство України визначає широкий пласт професій (і посад), доступ до яких можливий тільки за наявності фахової освіти, підтвердженої документами, і кваліфікаційних випробувань. Однак такі професії та вимоги не кодифіковані, а оцінку професійних кваліфікацій здійснюють за різними правилами. У нагоді міг бути цікавий досвід Литви, де питання регульованих професій унормовано окремим законодавством [24].

Наразі професійні асоціації, які роблять оцінки професійних кваліфікацій в європейських країнах, в Україні не мають нормативних повноважень на це (за винятком Національної асоціації адвокатів України). В Україні було декілька спроб на законодавчому рівні закріпити професійне (фахове) саморегулювання і в такий спосіб гарантувати певний рівень субсидіарності у питаннях формування професійних кваліфікацій. Втім на момент написання цієї статті цього не відбулось.

Проблемою визнання професійних кваліфікацій в Україні є й те, що Національна рамка кваліфікацій (НРК) [6], ухвалена 2011 р. та змінена згідно зі Законом «Про освіту» [8], містить – на момент написання статті – 10 рівнів, що не співпадає з Європейською рамкою кваліфікацій і пояснюється наявністю законодавчої прив'язки рівнів НРК до рівнів формальної освіти. Проте без приведення у відповідність кількості кваліфікаційних рівнів національної та європейської рамок кваліфікацій важко вести мову про гармонізацію системи професійних кваліфікацій та визнання кваліфікацій, здобутих в інших країнах.

Актуальним видається й проведення комплексного моніторингу професійних назв робіт, включених до Національного класифікатора України ДК 003:2010 «Класифікатор професій» (зі змінами), який містить понад вісім тисяч професій і складається з п'яти класифікаційних угруповань та дев'яти розділів, і сформованого на основі ISCO-88. На сьогодні суб'єкти господарювання в Україні повинні оформлювати працівників, з якими перебувають у трудових відносинах, і здійснювати відповідні записи про роботу до трудових

книжок згідно зі ДК 003:2010. У більшості ж європейських країн класифікація професій і професійні стандарти є основою розроблення Європейської рамки кваліфікацій та формування Європейського реєстру навичок / компетенцій, кваліфікацій та професій (European Skills/Competences, qualifications and Occupations, ESCO) [1].

Потрібно також унормувати діяльність кваліфікаційних центрів як мережі установ, котрі розвивають методології та технології оцінювання кваліфікацій. З одного боку, необхідне стимулювання появи таких центрів, подекуди навіть як альтернативи застарілій моделі професійної підготовки. З іншого боку, повинна існувати система контролю за процедурами присвоєння професійних кваліфікацій, адже йдеться про якість праці та її безпеку. Слід зважити на позицію українських науковців, котрі доводять, що «для забезпечення цінності кваліфікацій і гарантування компетентності осіб, які отримали ті чи інші кваліфікації, процес оцінювання має бути належним і прозорим, а сертифікація здійснюватися компетентними й надійними органами» [10, с. 153].

Слушною видається думка О. Панич, що «сьогодні Україна потребує прозорої і гнучкої системи розвитку, оцінювання і визнання професійних кваліфікацій» [4]. Одним із інструментів побудови такої системи має стати профільне законодавство щодо національної системи кваліфікацій, яке б охоплювало питання Національної рамки кваліфікацій, зв'язку між освітніми та професійними кваліфікаціями, професійних стандартів і стандартів оцінювання професійних кваліфікацій, діяльності суб'єктів у сфері кваліфікацій і органів, уповноважених реалізовувати відповідну політику. Метою такого регулювання мало би бути забезпечення прав особи на здобуття та визнання професійних кваліфікацій громадян України, зокрема, внутрішньо переселених осіб, які не мають документів про професійні кваліфікації, громадян інших держав та осіб без громадянства. Ухвалення такого законодавства відповідає Угоді про Асоціацію України з Європейським Союзом (ст. 290), і якій закріплено право кожної сторони на регулювання національного ринку праці відповідно до міжнародних угод [14].

Висновки. Законодавство країн-членів ЄС у сфері визнання професійних кваліфікацій не є тотожним, проте країни-члени ЄС дотримуються вимог низки директив, що охоплюють різні сфери цієї сфери. Європейський, зокрема німецький, досвід підтверджує, що політика стосовно визнання професійних кваліфікацій потребує застосування різних інструментів політики, як ефекторів, так і детекторів: національного законодавчого регулювання питань професійних кваліфікацій, формування розгалуженої інституційної бази, яка може забезпечити участь професійних асоціацій у процесах стандартизації й оцінювання кваліфікацій, ретельне вивчення потреб ринку праці у перспективних кваліфікаціях тощо.

В Україні – попри створення Національного агентства кваліфікацій, нового органу, уповноваженого здійснювати політики в сфері кваліфікацій, – відсутня узгоджена правова база щодо професійних кваліфікацій і регульованих професій, професійних стандартів, Національної рамки кваліфікацій, діяльності кваліфікаційних центрів і професійних асоціацій. Необхідно сформулювати такі інституційні механізми, які забезпечили б осучаснення та гармонізацію політики щодо кваліфікацій, зокрема, щодо визнання професійних кваліфікацій, здобутих в інших країнах або шляхом неформального навчання. Це дасть змогу привести у відповідність із реаліями сьогодення професійно-кваліфікаційну структуру ринку праці, забезпечити осучаснення вимог до змісту професійної діяльності та спростить доступ кваліфікованих працівників на вітчизняний ринок праці. Це також формує *перспективи* подальших політологічних досліджень проблематики.

Використана література:

1. Балашова Н., Літвінчук Л. Міжнародна практика стандартизації професій та кваліфікацій: досвід для України // Ринок праці та зайнятість населення. 2019. № 1–2. С. 62–69.

2. Деякі питання Національного агентства кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України №1029 від 5.12. 2018 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1029-2018-%D0%BF/sp;max15>
3. Корчинська О., Жук О., Півторак А. Ринок праці України: теоретичні та практичні аспекти // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2019. № 4. С. 40–48.
4. Панич О. Проблемні аспекти формування системи кваліфікацій // Освіта.UA. 2019. 20 березня. URL: <https://osvita.ua/vnz/64118/>
5. Про затвердження Методики розроблення професійних стандартів: Наказ Міністерства соціальної політики України №74 від 22.01.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0165-18#n13>
6. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету Міністрів України №1341 від 23.11.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF/paran12#n12>
7. Про затвердження Порядку розроблення та затвердження професійних стандартів: Постанова Кабінету Міністрів України №373 від 31.05.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2017-%D0%BF>
8. Про освіту: Закон України № 2145-VIII від 5.09.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
9. Про ратифікацію Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні: Закон України N 1273-XIV від 03.12.1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_308
10. Пуховська Л. П., Ворначев А. О., Мельник С. В., Кравець Ю. І. Професійні стандарти і кваліфікації у країнах з високорозвинутою економікою. Київ: НБП Поліграфсервіс, 2014. 176 с.
11. Семігіна Т. В. Участь профспілок у розвитку системи професійних кваліфікацій // Wielokierunkowosc Jako Gwarancja Postępu Naukowego. Т. 1. Warszawa: Europejska platforma naukowa, 2020. S. 137–139. URL: <https://doi.org/10.36074/21.02.2020.v1.46>
12. Стаканов Р. Д. Механізм інтеграції України в європейський ринок праці в умовах підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2014. Вип. 119, ч. II. С. 116–121.
13. Суходольська А. А. Реалізація права на свободу переміщення: теоретико-правові засади Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Івано-Франківськ: Приватний вищий навчальний заклад Університет Короля Данила, 2019. 232 с.
14. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 16.09.2014. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_01
15. Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region // Council of Europe. 2017. URL: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007f2c7>
16. Directive 2005/36/EC of the European Parliament and of the Council of 7 September 2005 on the recognition of professional qualifications: URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32005L0036>
17. Directive 2013/55/EU of the European Parliament and of the Council amending Directive 2005/36/EC on the Recognition of professional qualifications and Regulation (EU) No 1024/2012 on administrative cooperation through the Internal Market Information System. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32013L0055>
18. European Network of Information Centres in the European Region – National Academic Recognition Information Centres in the European Union (ENIC/NARIC). URL: <https://www.enic-naric.net>

19. European Professional Card – EPC. URL: https://europa.eu/youreurope/citizens/work/professional-qualifications/european-professional-card/index_en.htm
20. Germany – roles of formal, non-formal and informal learning outcomes in the recognition act // Cedefop. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/de/news-and-press/news/germany-roles-formal-non-formal-and-informal-learning-outcomes-recognition-act>
21. Gesetz über die Feststellung der Gleichwertigkeit von Berufsqualifikationen /BQFG. URL: <http://www.gesetze-im-internet.de/bqfg/>
22. Norway: foreign qualifications recognition // Cedefop. URL: <https://www.cedefop.europa.eu/de/news-and-press/news/norway-foreign-qualifications-recognition>
23. Point of Single Contact. URL: <https://www.bmwi.de/Redaktion/EN/Artikel/SME-Sector/points-of-single-contact.html>
24. Recognition of professional experience // Enterprise Lithuania. URL: <https://www.enterpriselithuania.com/en/start/regulated-professions/recognition-professional-experience/>
25. The Council of the European Union 2017/C 189/03 Recommendation on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning. URL: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017H0615\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32017H0615(01))
26. The Council of the European Union Recommendation of 20 December 2012 on the validation of non-formal and informal learning 2012/C 398/01. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32012H1222%2801%29>
27. The European Qualifications Passport for Refugees. URL: <https://www.coe.int/en/web/education/recognition-of-refugees-qualifications>
28. The UNESCO Qualifications Passport. URL: https://en.unesco.org/themes/education-emergencies/qualifications-passport?fbclid=IwAR1IqLNsuSkIPx_nUA4RBjDCf-DsgUo2BvoZBt2whPF7eGL9FsNKhV5g1N4
29. Trade unions as advocates of quality apprenticeships: L20 briefing to the G20 Apprenticeships Conference // L20 (2015). URL: <https://www.ituc-csi.org/trade-unions-as-advocates-of?lang=en>
30. Weil D. The Fissured Workplace: why work became so bad for so many and what can be done to improve it. Harvard: Harvard University Press, 2014. 424 p.

Semigina T. European Policy on Recognition of Professional Qualifications: Lessons for Ukraine

The issue of professional qualifications and their recognition is of particular importance in the context of European integration, which ensures the freedom of movement of workers within the European Union. This paper aims to review European approaches to the recognition of professional qualifications, to analyze the legal regulation of such recognition in Germany, and to discuss the challenges of legal regulation of this issue in Ukraine. It is established that the issue of recognition of professional qualifications has been reflected in numerous conventions, directives and other acts of the European Union - Convention on the Recognition of Qualifications in Higher Education in the European Region (1997), the Directive on the Recognition of Professional Qualifications (2005), the Directive amending Directive 2005/36/EC on the recognition of professional qualifications (2013), the Council Recommendations on the validation of non-formal and informal learning (2012), the Council Recommendation on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning (2017).

The European, in particular German, experience confirms that the policy on recognition of professional qualifications requires the use of different policy instruments: legislative regulation of

professional qualifications, the formation of an extensive institutional framework that can ensure the involvement of professional associations in the processes of standardization and assessment of qualifications, careful study of labor market needs promising qualifications and more.

In Ukraine, the Law on Education was adopted and the National Agency for Qualifications, a body authorized to implement policy in the field of qualifications, was established. The first steps of his activity revealed that the country lacks a harmonized legal framework for professional qualifications and regulated professions, professional standards, the National Qualifications Framework, the activities of qualification centers and professional associations. Institutional mechanisms should be put in place to ensure that policies on qualifications are updated and harmonized, in particular with regard to the recognition of professional qualifications obtained in other countries or through non-formal learning.

Keywords: professional qualification, recognition of qualifications, framework of qualifications, professional standards, professional associations, National Agency for Qualifications.

<https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series22.2020.28.02>

УДК 94(477)

Бровко О. В.

КАРПАТСЬКИЙ ЄВРОРЕГІОН ЯК ФОРМА ТРАНСКОРДОННОЇ СПІВПРАЦІ В ЄВРОПІ

Розглянуто Карпатський єврорегіон як важливе надбання регіонів Центральної Європи, що об'єднали свої зусилля задля узгодженої проєвропейської політики, зміцнення багатосторонніх відносин на державному та місцевому рівнях у багатьох сферах. Досліджено еволюцію розвитку Карпатського єврорегіону як однієї з основних форм транскордонного співробітництва. Розкрито основні аспекти формування Карпатського єврорегіону. Проаналізовано вплив складного історичного минулого, а також складного сьогодення єврорегіонів на приєднання країн до Карпатського єврорегіону та еволюцію ставлення України, Польщі, Словаччини, Румунії та Угорщини до транскордонного співробітництва в рамках Карпатського єврорегіону. Досліджено регіональну співпрацю в регіоні Карпати в сучасних умовах, зокрема розглянуто основні напрямки співпраці в рамках Карпатського єврорегіону та висвітлені плани на подальшу діяльність. Дано оцінку змінам та переважаючим тенденціям в функціонуванні Карпатського єврорегіону. Дослідження продемонструвало динамічний та прогресивний розвиток транскордонного співробітництва в рамках Карпатського єврорегіону, що призводить до активізації міжінституційних контактів та породжує проєкти, що посилюють інтеграційні процеси. Крім того, виявлено, що завдяки міжрегіональним зв'язкам та контактам чотири країни Карпатського єврорегіону стали членами Європейського Союзу, що надало єврорегіону юридичну самостійність і можливість впливати на видаткову частину фондів Європейського Союзу. Встановлено, що належна інституційна та нормативно-правова база забезпечує країнам рівноправне впровадження та реалізацію різноманітних ініціатив та проєктів і безпосередньо допомагає Україні впевнено інтегруватися до Європи.

Ключові слова: Карпатський єврорегіон, Польща, Україна, Словаччина, Румунія, Угорщина, Європа, Європейський Союз, транскордонне співробітництво.

В умовах поступової європейської інтеграції України, транскордонне співробітництво є одним із пріоритетів державної політики, як новий напрям розвитку соціально-економічних та організаційно-правових відносин, зокрема у прикордонних районах. Розширення Європейського Союзу, вступ України до Світової організації торгівлі, глобальна економічна криза та процеси глобалізації суттєво впливають на соціально-економічний розвиток